Rejs med os tilbage i musikhistorien!

Aarhus Symfoniorkester spiller klassisk musik. Noget af musikken er skrevet nu, men det meste af den klassiske musik er skrevet for flere hundrede år siden.

I dette hæfte skal du lære om musikken og de mennesker, der komponerede den.

Og på bagerste side kan du se en tidslinje med en oversigt.

Så hop ind i ”tidsmaskinen” og rejs med os tilbage i musikhistorien!

Middelalder

For 1000 år siden tilbage i middelalderen var symfoniorkestret ikke opfundet.

Man sang folkeviser ude på landet, skjaldene rejste rundt og sang for folk, og der var instrumenter som fløjte, lut og trommer.

I middelalderen fandt en munk på at skrive noder. Derfor kan man vide lidt om, hvordan musikken lød i klostrene lød dengang. Munkene sang enstemmigt og man kalder munkesang fra den tid ”gregoriansk sang”.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre melodien ”Drømte mig en drøm i nat” fra middelalderen spillet på nogle enkle instrumenter.

”Drømte mig en drøm i nat” er den ældst kendte danske folkevise, som er skrevet ned i middelalderen på noder, og teksten var skrevet med runer:

Sådan ville noderne se ud i dag:

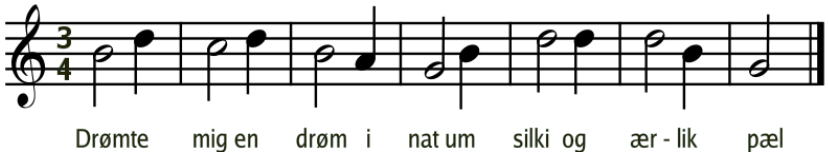

Prøv selv at skrive melodien af på noder her:

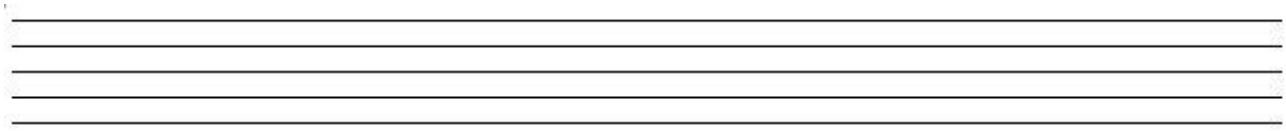

Renæssance

For omkring 500 år siden begyndte den periode, man kalder renæssancen.

Renæssancen var en god periode for kulturen, videnskaben og kunsten. Man byggede, opfandt, undersøgte, udregnede, skrev, trykte bøger, komponerede og malede som aldrig før.

I musikken begyndte man at synge flerstemmigt med overstemmer og understemmer, og der blev komponeret store korværker.

Der blev også opfundet flere og flere instrumenter. Men et helt symfoniorkester – dét var ikke opfundet endnu!

*Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre noget renæssancemusik af komponisten **Palestrina**: "Sicut Cervus"*

1. Lyt til musik af Palestrina og beskriv det med dine egne ord. Brug mange tillægsord og skriv ned, hvilken stemning der er i musikken

_____

_____

2. Beskriv hvad der var særligt ved renæssancetiden

_____

_____

Barok

For 400 år siden kom der flere og flere instrumenter og flere og flere toner!

Men sådan var det med alle kulturelle ting i denne periode: Alting blev udsmykket med **mønstre og forsiringer**. Det gjaldt kirker, slotte og andre fine bygninger, fine møbler, kunstneriske haver og flot tøj.

Musikken blev mere kompliceret, man begyndte nu at gøre stor forskel på, om musikken var langsom / hurtig, om den skulle være kraftig / svag. Man blandede melodierne sammen og opfandt **fuga**, hvor melodien skiftes til at blive spillet af de forskellige instrumenter. Man syntes også, at det var en god effekt at skiftes mellem at spille solo (alene) og spille tutti (alle)

Der var orkestre, som mindede om de symfoniorkestre, man har i dag, med de samme instrumenter. Men orkestrene var meget mindre dengang, omkring 20 musikere. Man opfandt også operaen i barokken.

Nogle af de berømte komponister i barokmusikken var **Bach, Händel og Vivaldi**

Bach var både organist og komponist. Han skrev musik for orgel, klaver og symfoniorkestrets instrumenter. Hans måde at skrive på med melodier, der snor sig ind og ud mellem hinanden blev meget berømt.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre musik af Bach:"Orkestersuite nr. 2 i h-mol"

1. Lyt til et stykke musik af Bach og beskriv det med dine egne ord. Brug mange tillægsord og skriv ned, hvilke instrumenter, du kan høre.

_____

_____

2. Beskriv hvad der var særligt ved baroktiden.

_____

_____

Wienerklassik

For 250 år siden var der mange slags orkestre. Helt små ensembler med kun tre eller fire musikere, f.eks. en klavertrio eller en strygekvartet, eller store orkestre på 50 musikere, og komponisterne skrev **kammermusik** til de små ensembler og store **symfonier** til de nye store orkestre. Man skrev også mange **solokoncerter**, hvor et enkelt instrument spiller melodien foran de andre, og orkestret akkompagnerer.

Mozart og Beethoven var meget **berømte komponister** i denne periode. De skrev utroligt meget musik for de rige og kongelige. Musik til at danse til, musik til at lytte til, musik til at sidde og snakke til, og musik til fester og store begivenheder.

Mozart var et vidunderbarn, der spillede og skrev musik fra han var helt lille. Han var et geni, der fandt på mange nye musikalske ting. Han skrev utroligt mange koncerter, symfonier, operaer og kammermusik, og han var meget populær.

Beethoven levede lidt senere. Hans musik var også fantastisk, og han skrev mange symfonier, klaverkoncerter og kammermusik. Beethoven mistede hørelsen mere og mere de sidste år af sit liv, men han fortsatte med at skrive musik.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre musik af Mozart: "Eine kleine Nachtmusik" og "Ouverturen til Figaros bryllup"

1. Hvordan har det mon været for Beethoven at blive døv, når han var komponist?

_____

_____

2. Lyt til et stykke musik af Mozart og beskriv det med dine egne ord. Brug mange tillægsord og skriv ned, hvilke instrumenter, du kan høre.

_____

_____

3. Hvad har folk mon brugt dette musikstykke til dengang?

_____

_____

Romantikken

For 200 år siden var symfoniorkestrene blevet rigtig store, og der var mange dygtige og berømte komponister i denne periode: Chopin, Brahms, Wagner, Tjajkovskij, Grieg, Mahler, Schubert og mange flere.

Musikken var stor og flot og ”romantisk” i denne periode. Det er musik, der beskriver store **følelser**.

Mange komponister var også meget optaget af **naturen**, og mange prøvede at beskrive, hvad der var særlig smukt ved lige netop deres eget land.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre musik af komponisten Tjajkovskij: Musik fra balletten ”Svanesøen” og et uddrag af klaverkoncert nr.1”. Det er smuk, stemningsfuld, dramatisk musik med store følelser.

1. Vælg én af komponisterne fra Romantikken:

_____

2. Find et stykke musik af ham på youtube/cd, lyt til det og beskriv det med dine egne ord. Brug mange tillægsord og skriv ned, hvilke instrumenter, du kan høre.

_____

_____

1900 tallet

For 100 år siden var der mange interessante komponister, og musikken fik nu mange forskellige udtryk.

Den kunne være stille og inderlig. Den kunne være vild og dramatisk. Den kunne have fine melodier eller den kunne eksperimentere med nye rytmer og klange.

I Danmark havde vi komponisten **Carl Nielsen**, som var verdensberømt. Han voksede op på Fyn ude på landet og spillede spillemandsmusik på violin sammen med sin far. Da han blev voksen skrev han koncerter, symfonier, operaer og kammermusik.

I Frankrig skrev komponisten **Claude Debussy** nogle meget smukke, stille musikstykker både for klaver og for symfoniorkester. Han brugte musikken til at beskrive forskellige stemninger, I kan f.eks. prøve at lytte til ”Clair de Lune” som betyder ”måneskin” og høre, hvordan han prøver at beskrive et stemningsfuldt måneskin med musik.

I England blev komponisten **Gustav Holst** meget berømt på at skrive orkestersuiten ”Planeterne”. Han var selv astrolog, og han var inspireret til at beskrive de forskellige planeter i musik.

I Rusland blev komponisten **Igor Stravinskij** berømt for sin musik til balletterne ”Ildfuglen” og ”Le sacre du printemps”. Musikken har meget stærke rytmer og klange og er meget dramatisk.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre musik af komponisten Stravinskij: fra ”Le sacre du printeps”, som handler om en hedensk menneskeofring!

1. Vælg én af komponisterne fra 1900tallet:

_____

2. Brug google til at finde oplysninger om ham og lyt til hans musik på youtube/cd. Fortæl hvad du nu ved og synes:

_____

_____

_____

I dag

Noget af den “klassiske” musik, der bliver skrevet for symfoniorkester nu,

er filmmusik. Uden musik bliver filmene kedelige og stemningsløse.

En af de mest berømte filmkomponister er **John Williams**. For tre år siden i 2011 skrev han musik til ”The adventures of Tintin”.

Musikken understreger det dramatiske i filmen.

John Williams har også skrevet musikken til berømte film som Harry Potter, Star Wars, Indiana Jones, Jurassic Park, Alene hjemme, Superman, E.T. og mange flere.

Til koncerten med Aarhus Symfoniorkester i marts vil I høre noget af John Williams musik til Starwars.

Vælg én af filmene herover og find på youtube.com et klip fra filmen med musik.

Vis klippet fra filmen for de andre – først uden musik, hvor I forklarer hvad der sker i scenen, og bagefter med musik.

Tegn en scene fra filmen:	Stikord til musikalske effekter i denne scene:

Der bliver også skrevet moderne symfonisk musik til symfoniorkestre, som ikke har noget med film at gøre. I denne musik er alle regler ophævet, og komponisterne skriver lyde og toner sammen, som de vil. Meget spændende…

Musikhistorisk Tidslinje med nogle af de berømteste komponister

(år 500 – 1400)

Middelalder

- Skjalde og munke, vi kender ikke deres navne

(år 1450 – 1600)

Renæssance

- Giovanni Pierluigi da **Palestrina** (1525-1594)

(år 1600- 1750)

Barok

- Claudio **Monteverdi** (1567-1643)
- Antonio **Vivaldi** (1678-1741)
- Johan Sebastian **Bach** (1685-1750)
- Georg Friedrich **Händel** (1685-1759)

(år 1750 – 1810)

Wienerklassik

- Joseph **Haydn** (1732-1809)
- Wolfgang Amadæus **Mozart** (1756-1791)
- Ludwig van **Beethoven** (1770-1827)

(1800 tallet)

Romantikken

- Frédéric **Chopin** (1810-1849)
- Johannes **Brahms** (1833-1897)
- Richard **Wagner** (1813-1883)
- Pjotr **Tjajkovskij** (1840-1893)
- Edvard **Grieg** (1843-1907)
- Gustav **Mahler** (1860-1911)
- Franz **Shubert** (1797-1828)
- Josef **Strauss** (1827-1870)
- Felix **Mendelssohn** (1809-1947)

(1900 tallet)

1900 tallet

- Carl **Nielsen** (1865-1931)
- Claude **Debussy** (1862-1918)
- Igor **Stravinskij** (1882-1971)